EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.1.28.
COM(2025) 17 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK

2024. évi jelentés az EU-ban nyújtott energiatámogatásokról

1. BEVEZETÉS

Az energiapolitika döntő fontosságú Európa versenyképessége és biztonsága, a gazdaság dekarbonizációja, az éghajlatváltozás kezelése és az EU 2050-ig megvalósítandó klímasemlegességi céljának elérése szempontjából. Az európai zöld megállapodás keretében az EU ambiciózus energiapolitikai keretet hozott létre, amely tükrözi azt a tényt, hogy az energiatermelés- és felhasználás felelős az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mintegy 75 %-áért([1]). 2023-ban és 2024-ben a Bizottság megszilárdította az EU nemzetközi kötelezettségvállalásainak, valamint energia- és éghajlat-politikai céljainak teljesítéséhez szükséges szakpolitikai keretet. Az Európai Unió azzal, hogy politikai megállapodásra jutott az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag csaknem valamennyi kulcsfontosságú jogalkotási javaslatáról, egyértelmű utat nyitott a 2030-ra kitűzött célok elérése felé.

Az energiatámogatások alapvető szerepet játszanak az energetikai átállásban: ezek az ösztönzők, ha jól meg vannak tervezve, felgyorsíthatják a tisztaenergia-megoldások fejlesztését és bevezetését, és hozzájárulhatnak a gazdasági, környezeti vagy társadalmi jóléti célokhoz. A rosszul megtervezett támogatások ugyanakkor akadályozhatják az energetikai átállást, a szén-dioxid-árjelzés csökkentésével megváltoztathatják az energiafelhasználás ösztönzőit, és terhet róhatnak az államháztartásra. Végső soron minden fosszilistüzelőanyag-támogatást fokozatosan meg kell szüntetni vagy meg kell reformálni annak érdekében, hogy a szükséges támogatási szint fenntartása ne veszélyeztesse az EU éghajlat-politikai célkitűzéseit.

A 2021-ben kezdődött energiaválság, amit 2022-ben az Ukrajna elleni orosz agresszió tovább súlyosbított, jelentős következményekkel járt az európai energiapolitikára és ezen keresztül az energiatámogatásokra. A válság hatása még 2023-ban is érezhető volt, ami az energiatámogatások teljes összegének alakulásában, a támogatások kedvezményezettek, energiaforrások és technológiák közötti megoszlásában, és végül a támogatások nyújtásához használt eszközökben is megmutatkozik.

Az energiatámogatásokat és a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának fokozatos megszüntetése felé tett előrehaladást nyomon követő jelenlegi, hatodik éves jelentés([2]) megerősíti, hogy az energiatámogatások 2021-ig stabilak voltak, 2022-ben az energiaválságot követően drámai mértékben nőttek, majd 2023-ban mérsékelten csökkentek. Az EU-ban az *összes energiatámogatás* a 2021. évi 213 milliárd EUR-ról 2022-ben 397 milliárd EUR-ra ugrott, majd 2023-ban 10 %-kal, 354 milliárd EUR-ra csökkent.

Az uniós fogyasztók magas árakkal szembeni védelmét célzó *nemzeti válságintézkedésekhez* kapcsolódó energiatámogatások a becslések szerint 145 milliárd EUR-t tettek ki 2023-ban (a 2022. évi 187 milliárd EUR-hoz képest). Unió-szerte legalább 270 nemzeti intézkedést hoztak az energiaárak okozta válság kezelésére. E válságintézkedések fő közvetlen kedvezményezettjei a háztartások voltak (2021–2023-ban 121 milliárd EUR-t kaptak), ezt követte az ipar és a közlekedési ágazat (30 milliárd EUR, illetve 28 milliárd EUR ugyanezen időszakban). Az összes energiafogyasztónak nyújtott ágazatközi támogatás ugyanebben az időszakban elérte a 125 milliárd EUR-t.

([1]) Forrás: Az energiaügy és a zöld megállapodás.

([2]) Az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet (a továbbiakban: irányítási rendelet) 35. cikkének n) pontja.

A *fosszilis tüzelőanyagok támogatása* a válság hatására a 2021. évi 60 milliárd EUR-ról 2022-ben 136 milliárd EUR-ra nőtt, majd 2023-ban 111 milliárd EUR-ra csökkent([3]). A *megújulóenergia-támogatások* 2021-ben – 2015 óta először – 83 milliárd EUR-ra csökkentek, majd 2022-ben 68 milliárd EUR-ra, 2023-ban pedig 61 milliárd EUR-ra. A csökkenés főként a nagykereskedelmi villamosenergia-piac magas árainak tudható be, amelyek csökkentették a dinamikus, piaci alapú támogatási eszközök keretében fizetett támogatási összegeket, mivel a megújuló energiaforrások versenyképesebbé váltak, bizonyítva ezzel az energiaárak csökkentésében játszott szerepüket. Az *energiahatékonysági* intézkedésekhez – például az épületek energetikai felújításához – nyújtott támogatás a 2021. évi 23 milliárd EUR-ról 2022-re 34 milliárd EUR-ra, 2023-ban pedig 44 milliárd EUR-ra nőtt, hozzájárulva az energiaszámlák csökkenéséhez. Az energiatámogatások túlnyomó többségét (2022-ben 247 milliárd EUR-t, 2023-ban pedig 213 milliárd EUR-t) továbbra is az energiafogyasztás támogatására fordították.

2023-ban az EU-27-ben a környezeti szempontból káros energiatámogatások*([4])* teljes összege a becslések szerint 136 milliárd EUR-t tett ki, ami a teljes energiatámogatás 38 %-a. A káros támogatások legnagyobb része (93 milliárd EUR, azaz a támogatások 68 %-a) a fosszilis tüzelőanyagokhoz kapcsolódik, és e támogatások fokozatos megszüntetése fontos állami forrásokat szabadítana fel, amelyeket Európa energiabiztonságának megerősítésére, a költségvetési hiányok csökkentésére és a tiszta energiára való átállás ütemének növelésére lehetne felhasználni. Ami azonban a nemzeti kivezetési terveket illeti, a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának kevesebb mint felét (43 %, azaz 48 milliárd EUR) tervezik 2025 előtt megszüntetni, további 9 % (10 milliárd EUR) a tervek szerint 2026 és 2030 között szűnik meg, míg a fennmaradó 48 %-nak (53 milliárd EUR) nincs záró dátuma, vagy azt 2030 utánra tűzték ki.

Módszertani megjegyzés

Ez a jelentés a Bizottság számára készített külső tanulmány adatain alapul. A jelentés és a tanulmány alulról felfelé építkező leltározási megközelítésen alapul, és a nemzeti költségvetési dokumentumokból és jelentésekből származó információkra támaszkodik. A nemzeti támogatásokra vonatkozó adatokat az EU-27 szintjén összesítették, és elismert forrásokból, például európai vagy nemzetközi intézményektől és speciális adatbázisokból származó adatokkal egészítették ki. Amennyiben a 2023. évi adatok nem álltak teljes mértékben rendelkezésre, vagy azok nem voltak validálva, becslésként a 2022. évi adatokat használták fel. A korábbi kiadásokhoz hasonlóan a tagállamok lehetőséget kaptak arra, hogy visszajelzést adjanak a tanulmányhoz felhasznált adatokról.

Az energiatámogatási intézkedések leltára megbízható információkkal szolgál az energiafelhasználásra és -termelésre irányuló közvetlen költségvetési átutalások költségvetési hatásáról, és a közpolitikák átláthatóságának előmozdításához és a reformot támogató konkrét intézkedések meghatározásához is fontos. Előfordulhat, hogy egyes – például az elmaradt bevételek becslésén alapuló – intézkedések támogatási összegei nem mindig hasonlíthatók össze az országok között az adórendszerek teljesítménymérésénél alkalmazott országspecifikus megközelítések miatt. Ugyanakkor megfelelően tükrözik a támogatási intézkedések költségvetési terheit.

([3]) Ezek az adatok olyan adókiadásokat tartalmaznak, amelyeket nem hasonlíthatók össze közvetlenül az egyes országok között.

([4]) A meghatározást lásd a *2.5*. szakaszban.

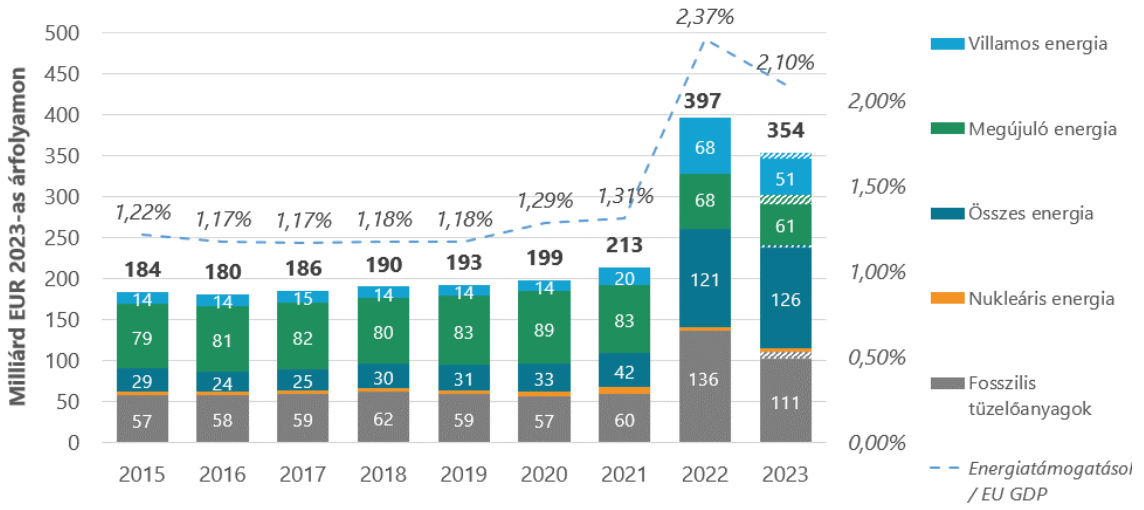
Az adóintézkedések értékelése az egyes országokban alkalmazandó alapadómértékektől függ. Ezért egy olyan országban, ahol magasabbak az alapadók, de jelentős adómentességek vannak, az energiatámogatások szintje jelentősen magasabb lehet, és összességében magasabb az energiaadó mértéke, mint egy alacsonyabb adómértékű és kevesebb mentességet biztosító vagy mentességet egyáltalán nem biztosító országban. Így ez a nemzetközileg jól bevált, a támogatások költségvetési terheire összpontosító mérési megközelítés kevésbé alkalmas az adóalapú támogatások környezeti, éghajlati és energetikai hatásainak országok közötti összehasonlítására. További munkára van szükség az energiafelhasználásra és a szén-dioxid-kibocsátásra vonatkozó tényleges adókulcsok elemzéséhez, ami hasznosan kiegészíthetné az adóügyi intézkedések leltáron alapuló megközelítését.

Emellett az implicit támogatások (például amikor nem vetnek ki szén-dioxid-kibocsátási árat vagy üzemanyagadót) nem szerepelnek a jelentésben, mivel módszertani problémák merülnek fel a támogatásokhoz kapcsolódó negatív társadalmi és az éghajlattal nem összefüggő környezeti hatások szilárd, megbízható és összehasonlítható értékelésének hiánya miatt.

2. ENERGIATÁMOGATÁSI TENDENCIÁK AZ EU-BAN

Az EU-27-ben az energiatámogatások teljes összege a 2021. évi 213 milliárd EUR-ról 2022-ben 397 milliárd EUR-ra nőtt, majd 2023-ban 10 %-kal, 354 milliárd EUR-ra([5]) csökkent (1. ábra).

Fontos megjegyezni, hogy a 2021–2023-as időszakot az energiaár-válság uralta. A Covid19-válság utáni 2021. évi gazdaságélénkülés már felfelé ható nyomást gyakorolt a globális és európai energiaárakra, és a támogatások első növekedéséhez vezetett, amelyek a tagállamok által hozott vészhelyzeti intézkedések hatására a 2020. évi 199 milliárd EUR-ról a duplájára emelkedtek. A 2023. évi adatok azt mutatják, hogy az energiatámogatások csökkentek, mivel egyes árkorlátozási intézkedések hatályukat vesztették vagy visszavonták őket. Relatív értelemben az energiatámogatások az uniós GDP 2021. évi 1,3 %-áról 2022-re 2,37 %-ára, 2023-ban pedig 2,1 %-ára nőttek (1. ábra, jobboldali skála).

1. ábra: Teljes energiatámogatás az EU-27-ben (milliárd EUR $_{2023}$-as árfolyamon, balra; az EU GDP-jének %-a, jobbra)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.([6])

2023-ban a *fosszilis tüzelőanyagokhoz, a megújuló energiaforrásokhoz* és a *villamos energiához* nyújtott támogatások([7]) mindegyike csökkent a 2022-es évhez képest: 111 milliárd EUR-ra (–25 %), 61 milliárd EUR-ra (–8 %), illetve 51 milliárd EUR-ra (–26 %). Csak az *összes energiára* kiosztott támogatások([8]) növekedése folytatódott – 126 milliárd EUR-ra (+13 %) –, mivel a tagállamok által végrehajtott költségcsökkentési intézkedések egy része továbbra is két vagy több energiahordozóra vonatkozott.

2023-ban a *fosszilis tüzelőanyagok támogatása* a teljes energiatámogatás 34 %-át tette ki, hasonlóan az *összes energiaforrás* támogatásához (31 %) (2. ábra, alul). A *megújuló energiaforrások* 2023-ban az energiatámogatásoknak csupán 17 %-át kapták (a 2021. évi 40 %-hoz és a 2022. évi 22 %-hoz képest), mivel a megújuló energia a magas energiaárak

([5]) Ebben a jelentésben valamennyi számadat a 2023-as árfolyamon, milliárd EUR-ban van kifejezve. Az adatkorrekciók és a pénzügyi összehasonlítási alap változása miatt az e jelentésben szereplő teljes összegek eltérhetnek a 2023. évi energiatámogatási jelentésben szereplőktől.

([6]) A „véglegesítésre vár” kategóriában feltüntetett adatok a 2023. évi támogatási leltárban szereplő teljes összeg 8 %-át tették ki.

([7]) Bizonyos esetekben a villamosenergia-fogyasztáshoz nyújtott támogatásokat nem lehet különválasztani az energiatermelés forrása szerint (fosszilis, nukleáris vagy megújuló energia), ezért ez az ábra a villamos energiához (mint energiahordozóhoz) nyújtott támogatásokat az energiaforrásokhoz nyújtott támogatásokkal együtt mutatja be.

([8]) Az „összes energia” kifejezés itt azoknak a támogatási intézkedéseknek az osztályozására szolgál, amelyek fosszilis tüzelőanyagok és alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrások keverékéből vagy ismeretlen forrásból előállított energiára vonatkoznak.

mellett versenyképesebbé vált, következésképpen csökkent a dinamikus piaci alapú eszközökből származó pénzügyi támogatás iránti igény; ugyanakkor a *villamos energia* és az *atomenergia* az összes támogatás 15 %-át, illetve 1 %-át kapta.

Az energiatámogatások nyújtására szolgáló eszközök tekintetében továbbra is a különböző *jövedelemtámogatási* intézkedések voltak a legfontosabbak, amelyek a teljes összeg 42 %-át tették ki (2. ábra, jobb oldal). Ezeket a *közvetlen átutalások és támogatások* (29 %), valamint az *adóintézkedések* (27 %) követték. Figyelemre méltó, hogy a fosszilis tüzelőanyagok támogatására leggyakrabban adóintézkedéseket alkalmaztak, míg a megújuló energiaforrások támogatása inkább jövedelemtámogatási intézkedésekre támaszkodik.

Kategória	Összes energia	Villamos energia	Fosszilis tüzelőanyagok	Nukleáris energia	Megújuló energia	Összesen
Közvetlen átutalások	17,3%	1,4%	6,8%	0,3%	2,7%	**29%**
Adóintézkedések	5,0%	5,5%	14,0%	0,2%	2,0%	**27%**
Jövedelem-/ártámogatá	12,1%	7,6%	10,3%	0,3%	12,2%	**42%**
Alulárazás	0%	0,03%	0,18%	0%	0%	**0,2%**
Kutatási, fejlesztési és demonstrációs támogatás	1,2%	0,0%	0,1%	0,4%	0,4%	**2,1%**
Összesen	**36%**	**15%**	**31%**	**1,2%**	**17%**	**100%**

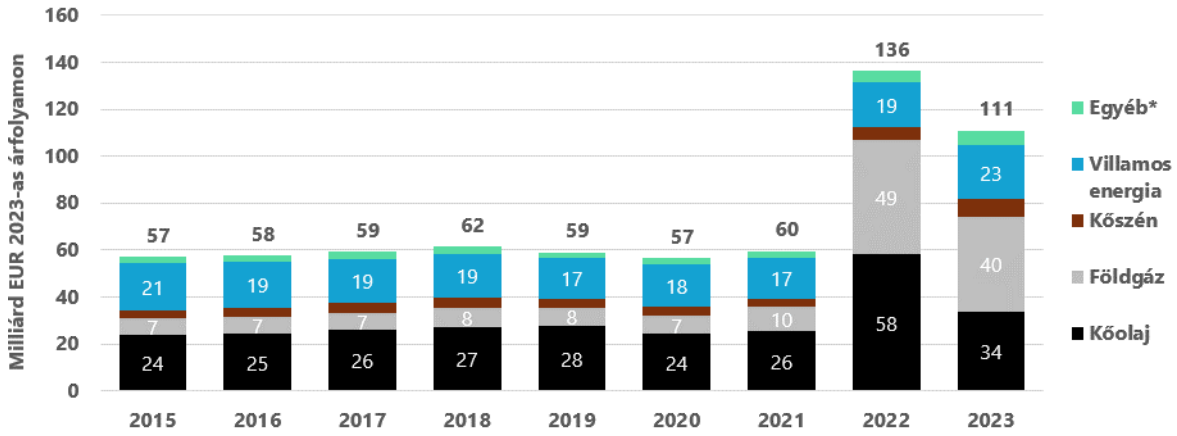
2. ábra: A támogatások megoszlása eszközök szerint (2023)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

2.1. Támogatások energiaforrás / energiahordozó szerint

2022-ben a **fosszilis tüzelőanyagok támogatásának** a 2019 óta tartó enyhén csökkenő tendenciája – amint az a 3. ábrán látható – megszakadt: ez közvetlen eredménye volt az energiaválságra adott európai válasznak, amelyen belül a magas energiaárak háztartásokra és az európai iparra gyakorolt hatásának enyhítésére szolgáló egyik fő eszközt a támogatási intézkedések képezték.

Ennek eredményeként a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások 2021 és 2022 között több mint kétszeresére, 60 milliárd EUR-ról 136 milliárd EUR-ra nőttek, majd 2023-ban 16 %-kal, 111 milliárd EUR-ra csökkentek. A földgázra és a nyersolajból származó tüzelőanyagokra irányuló támogatás 2022-ben drámaian nőtt, 2021-hez képest 49 milliárd EUR-t, illetve 58 milliárd EUR-t ért el. Ennek okai a közúti üzemanyagokra vonatkozó különböző kedvezmények és adókedvezmények, valamint a földgáz- és dízelolaj-/benzinhasználókat egyaránt támogató közvetlen átutalások és jövedelemtámogatási intézkedések.

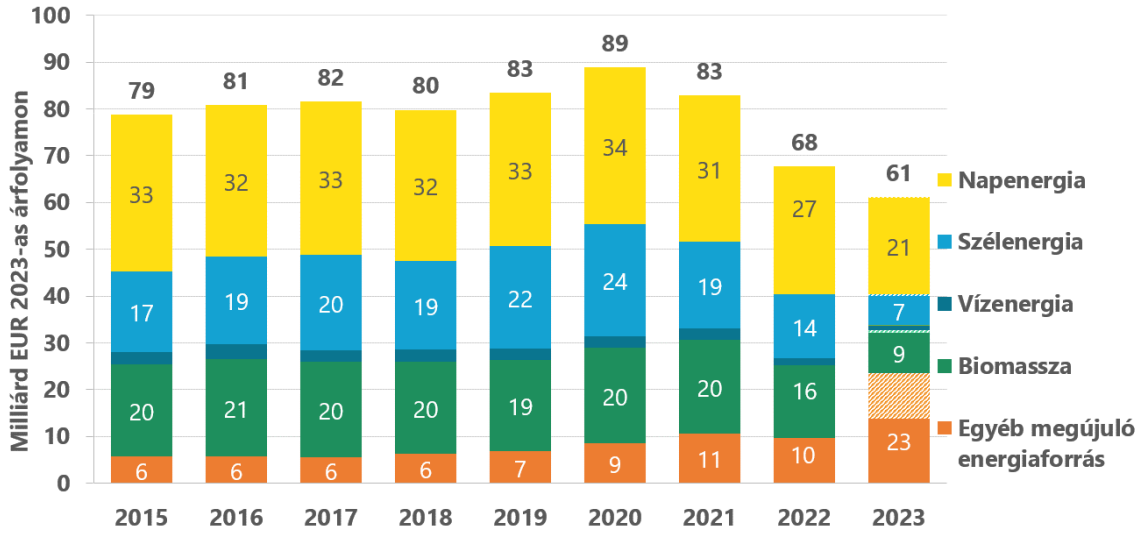
3. ábra: A fosszilis tüzelőanyagok támogatása energiahordozók szerint([9]) (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

*Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. *Az „egyéb" kifejezés magában foglalja az összes fosszilis tüzelőanyagra és a fosszilis forrásokból származó hőre irányuló támogatásokat. Az ábrán szereplő adatok olyan adókiadásokat tartalmaznak, amelyek nem hasonlíthatók össze közvetlenül az egyes országok között.*

A földgáz és az olajtermékek erőteljes támogatása 2023-ban is folytatódott, bár alacsonyabb szinten (40 milliárd EUR, illetve 34 milliárd EUR), ami tükrözi mind a fosszilis energiaárak alakulását, mind a fosszilis tüzelőanyagok továbbra is fontos szerepét az EU-27 energiaszerkezetében.

A **megújuló energiaforrásokhoz** nyújtott támogatások az elmúlt években csökkenő tendenciát mutattak, amint az a 4. ábrán látható: a 2020. évi 89 milliárd EUR-ról 2021-ben 83 milliárd EUR-ra (az előző évhez képest –7 %), 2022-ben 68 milliárd EUR-ra (az előző évhez képest –18 %), végül 2023-ban 61 milliárd EUR-ra (az előző évhez képest –10 %) csökkentek. Ez a csökkenés főként a nagykereskedelmi villamosenergia-piaci árak emelkedésének tudható be, ami a megújuló energiaforrások versenyképességének növekedésével automatikusan a piaci árakhoz kiegészítést nyújtó megújulóenergia-támogatási eszközökből származó kifizetések csökkenéséhez vezetett. A megújuló energiához nyújtott támogatások csökkenése a telepített és támogatott megújulóenergia-termelési kapacitás növekedése ellenére is bekövetkezett, mivel ezen új kapacitások némelyike már nem igényel támogatást ahhoz, hogy más energiaforrásokkal versenyezzen.

([9]) Beleértve a kifejezetten fosszilis tüzelőanyagok elégetésével előállított villamos energiához nyújtott támogatásokat.

4. ábra: A megújuló energiaforrások támogatása technológiák szerint (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

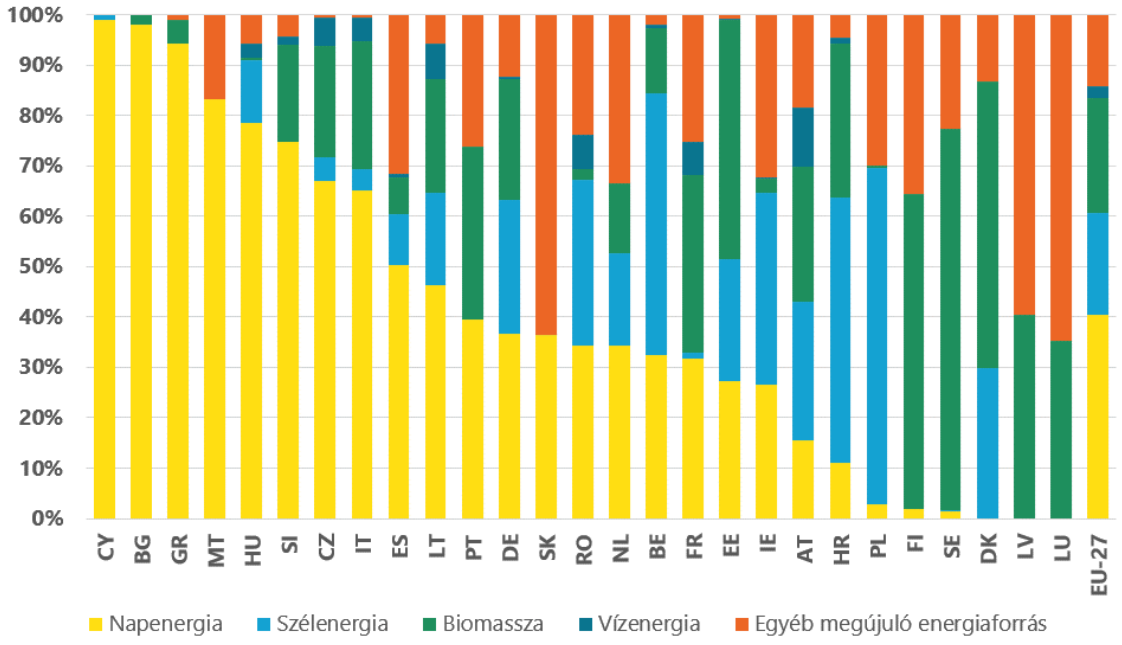
Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.

Amint az a 4. ábrán látható, a támogatások messze legnagyobb részét a *napenergia* kapta, mind a múltban, mind 2023-ban (21 milliárd EUR), ezt követte a *biomassza* (9 milliárd EUR) és a *szélenergia* (7 milliárd EUR). A *vízenergia* marginális pénzügyi támogatásban részesült (körülbelül 1 milliárd EUR), míg a *többféle megújuló technológiát* célzó támogatások (például a zöld technológiákra vonatkozó adókedvezmények vagy a beruházási projektekhez nyújtott állami támogatások) 2023-ra 23 milliárd EUR-ra emelkedtek.

A megújuló energiaforrások (RES – lásd a 2. ábrát) támogatásának tipikus eszközei továbbra is a *betáplálási tarifák és betáplálási prémiumok* vagy a *kompenzációs különbözeti szerződések* voltak, amelyek együttesen 36 milliárd EUR-t tettek ki (azaz az összes megújulóenergia-támogatás 60 %-át). A *megújulóenergia-termelőknek nyújtott közvetlen kifizetések* 2023-ban csaknem megkétszereződtek, elérve a 9 milliárd EUR-t, ami valószínűleg a tagállamok helyreállítási és rezilienciaépítési terveiben szereplő, a megújulóenergia-termeléshez és villamosenergia-infrastruktúrához nyújtott növekvő közvetlen támogatásnak, valamint a hűtés és fűtés terén a megújuló energia ösztönzéséhez és az energiahatékonyság fellendítéséhez nyújtott fokozott támogatásnak tudható be. A megújuló energiaforrásokra vonatkozó támogatások fennmaradó részét adóintézkedések, valamint a megújulóenergia-kvóták és egyéb eszközök révén nyújtották (7 milliárd, illetve 9 milliárd EUR).

A különböző megújulóenergia-technológiák támogatása tagállamonként jelentősen eltér, ami a nemzeti energiaszerkezeteket, a prioritásokat és a megújuló energiaforrásokban rejlő helyi lehetőségeket egyaránt tükrözi (5. ábra). Kilenc tagállamban([10]) a *napenergia* kapta a megújuló energiaforrások támogatásának több mint 50 %-át, míg Belgiumban, Horvátországban és Lengyelországban a *szélenergia* teszi ki a megújuló energiaforrások támogatásának jelentős részét. A *biomassza* a skandináv és a balti régióban jelentős támogatásban részesül, míg úgy tűnik, hogy három tagállam (Lettország, Luxemburg és Szlovákia) technológiasemleges megújulóenergia-támogatási politikákat fogadott el, amelyek a megújuló energiaforrások valamennyi formájára vonatkoznak.

([10]) Bulgária, Ciprus, Görögország, Málta, Magyarország, Szlovénia, Csehország, Olaszország és Spanyolország.

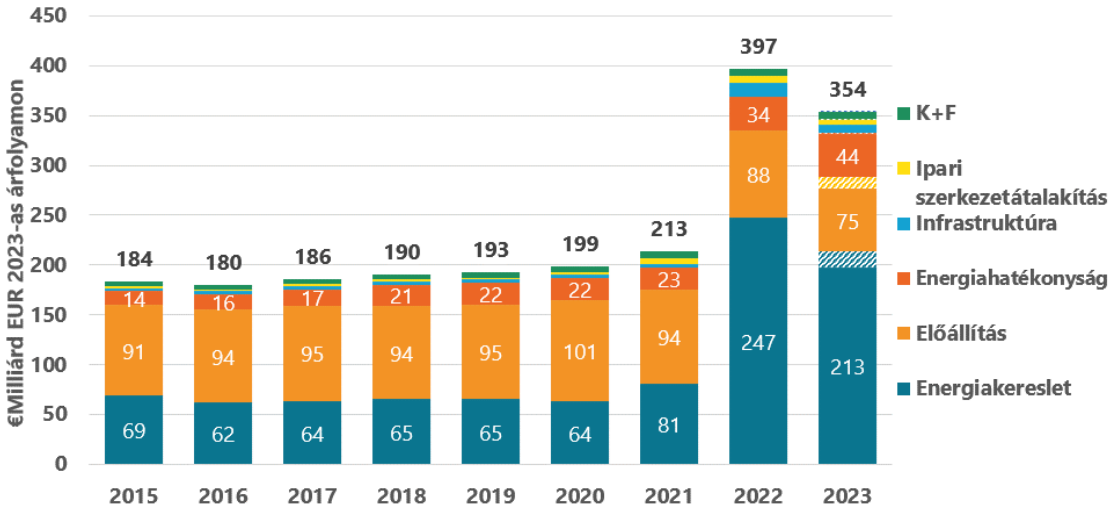
5. ábra: A megújuló energiaforrásokhoz nyújtott támogatások technológiánkénti aránya a tagállamokban (%)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

A **nukleáris energiához** nyújtott támogatások a 2021. évi 7,9 milliárd EUR-ról 2022-ben 3,7 milliárd EUR-ra, 2023-ban pedig 4,1 milliárd EUR-ra csökkentek. A nukleáris támogatást nyújtó 14 tagállam közül Franciaország (2,9 milliárd EUR) tette ki a legnagyobb részt, majd Németország (0,8 milliárd EUR), Spanyolország és Belgium (0,1–0,1 milliárd EUR) következett. A 2023-ban tapasztalt fellendülés főként a francia kormány által a villamosenergia-díjak emelkedésének korlátozása érdekében teljesített kapacitáskifizetések növekedésének tulajdonítható, ami gyakorlatilag megduplázta a 2022-ben nyújtott összeget (+97 %, 1,1 milliárd EUR-ra).

2.2. Támogatások gazdasági cél szerint

Bár az energiatámogatások teljes összege 2023-ban csökkent 2022-höz képest, a támogatások gazdasági célját illetően nem történt jelentős változás a kategóriákban (6. ábra).

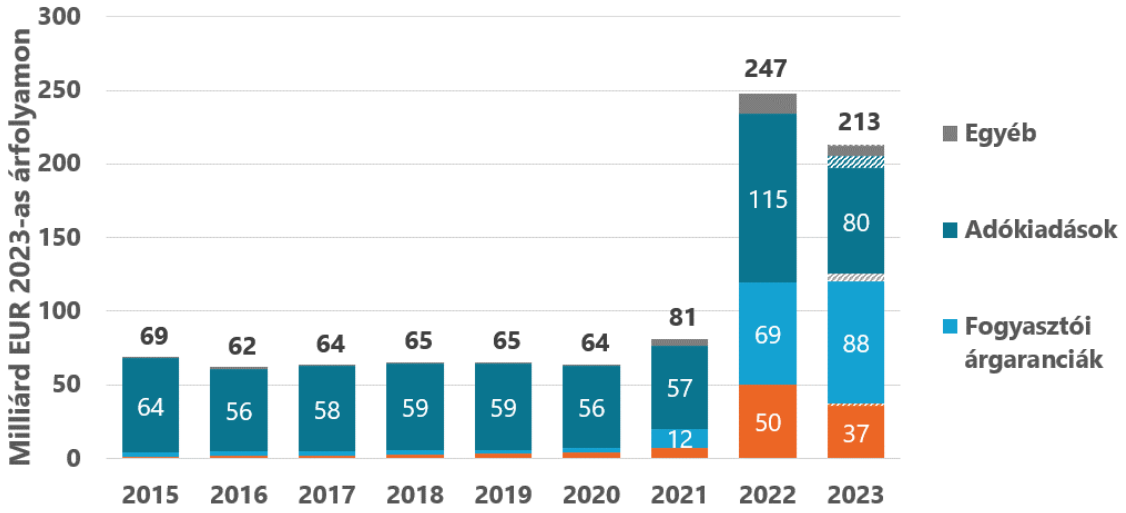

6. ábra : Energiatámogatások a gazdasági céljuk szerint (milliárd EUR $_{2023}$-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.

Az *energiakeresletre* irányuló pénzügyi támogatás([11]) továbbra is a legnagyobb kategória (a teljes összeg 62 %-a), amely 2023-ban 213 milliárd EUR-t tett ki. Az *energiahatékonysági* intézkedések támogatása 2022-höz képest 30 %-kal, 2023-ban 44 milliárd EUR-ra nőtt, míg minden más kategóriában csökkentek a támogatások: Az *infrastruktúra-fejlesztés* esetében 37 %-kal, 8,8 milliárd EUR-ra, az *energiatermelés* esetében 14 %-kal, 75 milliárd EUR-ra, a *K+F* esetében pedig 1 %-kal, 7,4 milliárd EUR-ra.

Az energiafogyasztás költségeinek csökkentését célzó, az **energiakeresletet támogató támogatások** a gazdasági ágazatok széles körét érinthetik, az energiaigényes iparágaktól a háztartásokig. 2021-ig az *energiakereslet* támogatása szinte kizárólag adóintézkedések (például adókedvezmények, mentességek és visszatérítések) révén történt, és ezek jelentősége 2023-ban is megmaradt, és 80 milliárd EUR-t tett ki. A válság során ugyanakkor az alternatív intézkedések, például a fogyasztói *árszabályozás* és a *közvetlen támogatások* jelentősége növekedni kezdett, és 2023-ra az e két kategóriának megfelelő energiakereslet-támogatások elérték a 88, illetve 37 milliárd EUR-t.

7. ábra: Az energiakeresletre irányuló támogatások eszközök szerint (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.
Az „Egyéb" kategória magában foglalja a közvetlen átutalásokat (a vissza nem térítendő támogatások kivételével), a jövedelem- vagy ártámogatásokat (kivéve a fogyasztói árgaranciákat) és az áruk/szolgáltatások alulárazását.

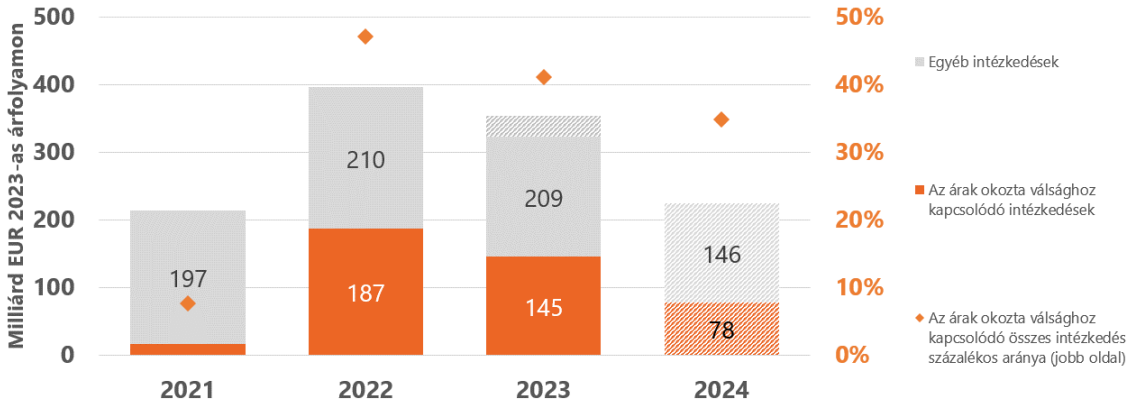
Az alacsonyabb energiaszámlákat és a nulla szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállást támogató **energiahatékonysági intézkedésekhez nyújtott támogatások** 2015 óta jelentősen nőttek, és 2023-ra elérték a 44 milliárd EUR-t. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközbe történő beruházások végrehajtása miatt a *vissza nem térítendő támogatások* voltak az energiahatékonysági beruházások legjelentősebb támogatási eszközei, és ezek 2023-ban több mint 32 milliárd EUR-t, azaz az összes energiahatékonysági támogatás 70 %-át tették ki. A vissza nem térítendő támogatásokat az *adóintézkedések* (7 milliárd EUR), a *kedvezményes kamatozású kölcsönök* és az *energiahatékonysági kötelezettségek* (3–3 milliárd EUR) követték.

([11]) Pl. az energia felhasználásának támogatása a költségei csökkentése révén.

2.3. Az energiaválsághoz kapcsolódó támogatások

Az Európai Bizottság 2021 óta működik együtt a tagállamokkal az energiaválság kezelése érdekében, többek között azáltal, hogy elfogadta a REPowerEU tervet([12]). Az ennek keretében folyó munka többek között az alábbiakat célozza: i. alternatív energiaforrások biztosítása; ii. az energiakereslet csökkentése az orosz gázszállítások elmaradásának ellensúlyozása érdekében; iii. a megújuló energiaforrások nagyobb mértékű felhasználása; és iv. az energiahatékonyság növelése. Az uniós szinten bevezetett vagy az uniós szintű keretek által lehetővé tett végrehajtási intézkedések mellett a tagállamok egyedi nemzeti intézkedéseket is elfogadtak, hogy megvédjék polgáraikat és gazdaságukat a károkat okozó energiaáraktól.

E nemzeti intézkedések révén a tagállamok 2022-ben 187 milliárd EUR, 2023-ban pedig 145 milliárd EUR összegű energiatámogatást nyújtottak, ami a teljes energiatámogatás 45 %-át, illetve 40 %-át tette ki (8. ábra). A 2024-re vonatkozó előzetes adatok azt mutatják, hogy a válságtámogatás jelentősen, 78 milliárd EUR-ra csökkent, mivel a válságtámogatások többsége 2025 előtt lejár (lásd még a 2.6. szakaszt).

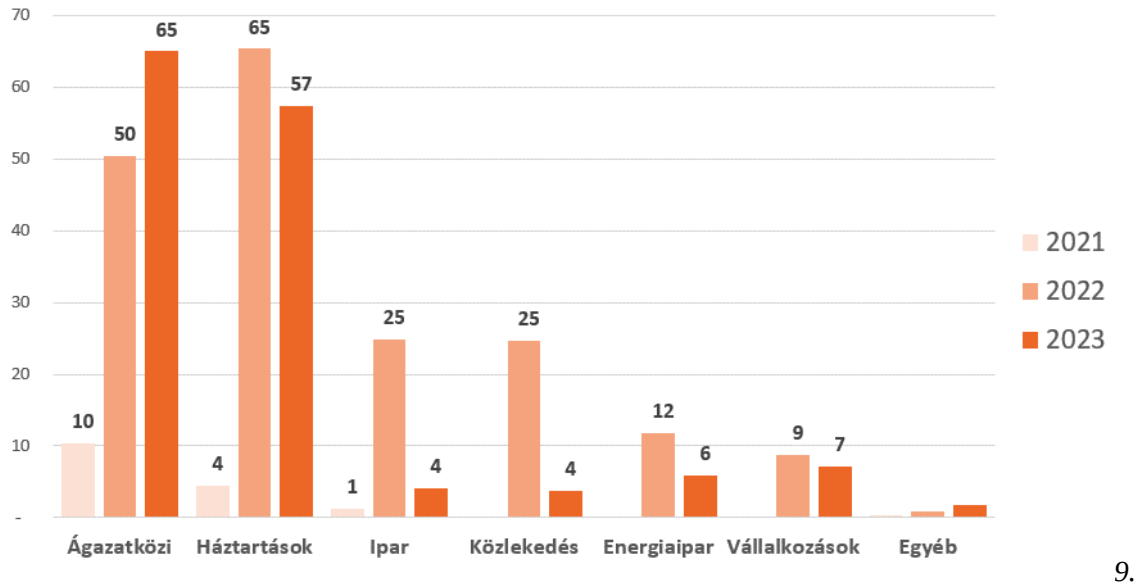

8. ábra: Strukturális- és energiaválsággal kapcsolatos támogatások (bal oldal); a válságtámogatások aránya a teljes energiatámogatáson belül (jobb oldal, %)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. A 2024. évi adatok előzetes adatokon alapulnak.

A 9. ábra azt mutatja, hogy a legtöbb ágazati **célzott** válságtámogatást a *háztartások* kapták (65 milliárd EUR 2022-ben és 52 milliárd EUR 2023-ban), a háztartásokat követte az *ipar* és a *közlekedés* (29–29 milliárd EUR 2022–23-ban), míg más ágazatok, például az *energiaipar* vagy a *vállalkozások* lényegesen kevesebbet kaptak (összesen 18, illetve 16 milliárd EUR). 64 milliárd EUR-t **nem célzott** vagy ágazatközi támogatások formájában nyújtottak.

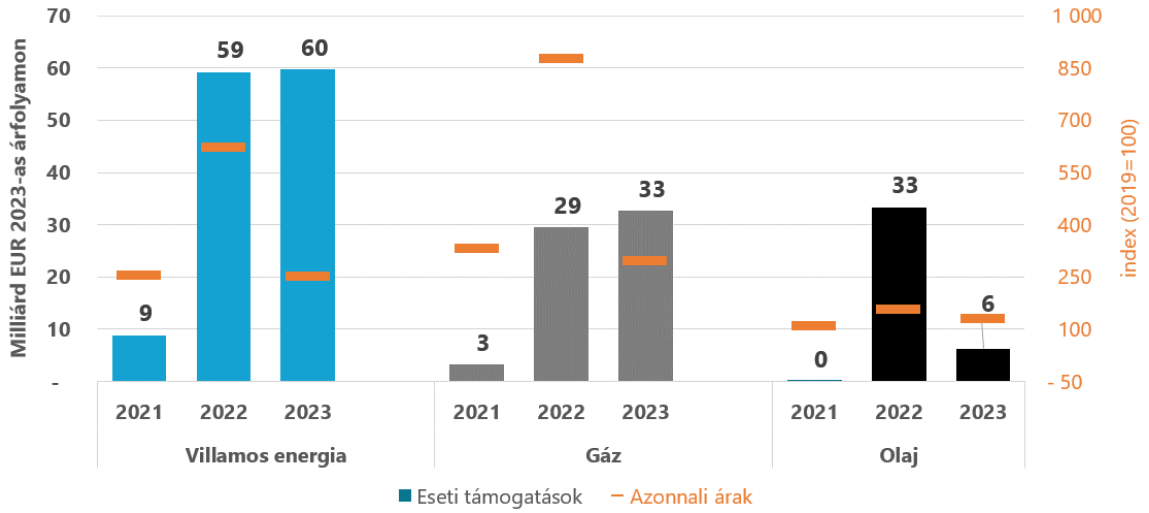
([12]) REPowerEU: Megfizethető, biztonságos és fenntartható energia Európa számára.

9. ábra: Az energiaválság kezelésére irányuló támogatások megoszlása (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

A 2021–2022-es energiaválságot főként a *villamos energia*, a *földgáz* és kisebb mértékben a *nyersolaj* és a finomított termékek árának hirtelen, jelentős emelkedése jellemezte. A *villamos energiához* nyújtott támogatás nőtt a legnagyobb mértékben, 2022-ben elérte az 59 milliárd EUR-t, és 2023-ban lényegében azonos szinten maradt annak ellenére, hogy a villamos energia nagy- és kiskereskedelmi árai jelentősen csökkentek (10. ábra, bal oldal). A rendkívüli földgáztámogatások (10. ábra, középen) jóval alacsonyabbak voltak (2022-ben 29 milliárd EUR), de 2023-ban is változatlan szinten maradtak az alacsonyabb nagykereskedelmi gázárak ellenére.

10. ábra: Válságtámogatások energiahordozók szerint (bal oldal) az árváltozásokhoz képest (jobb oldal, %)

NB: A bal tengely a válsággal kapcsolatos energiatámogatások összegének felel meg (milliárd EUR 2023-as árfolyamon), a jobb oldali tengely pedig az azonnali árak alakulásának (2019-re indexálva). A villamosenergia- és gázárak a Németországra vonatkozó éves azonnali áraknak felelnek meg (az árak más uniós országokban is hasonlóan alakultak). A kőolaj esetében az éves átlagos Brent-árakat vették figyelembe.

A nyersolaj más esetet mutat (10. ábra, jobb oldal), mivel a referenciaként vett Brent-árak nem emelkedtek olyan mértékben, mint a gáz- és villamosenergia-árak. Az olajra nyújtott

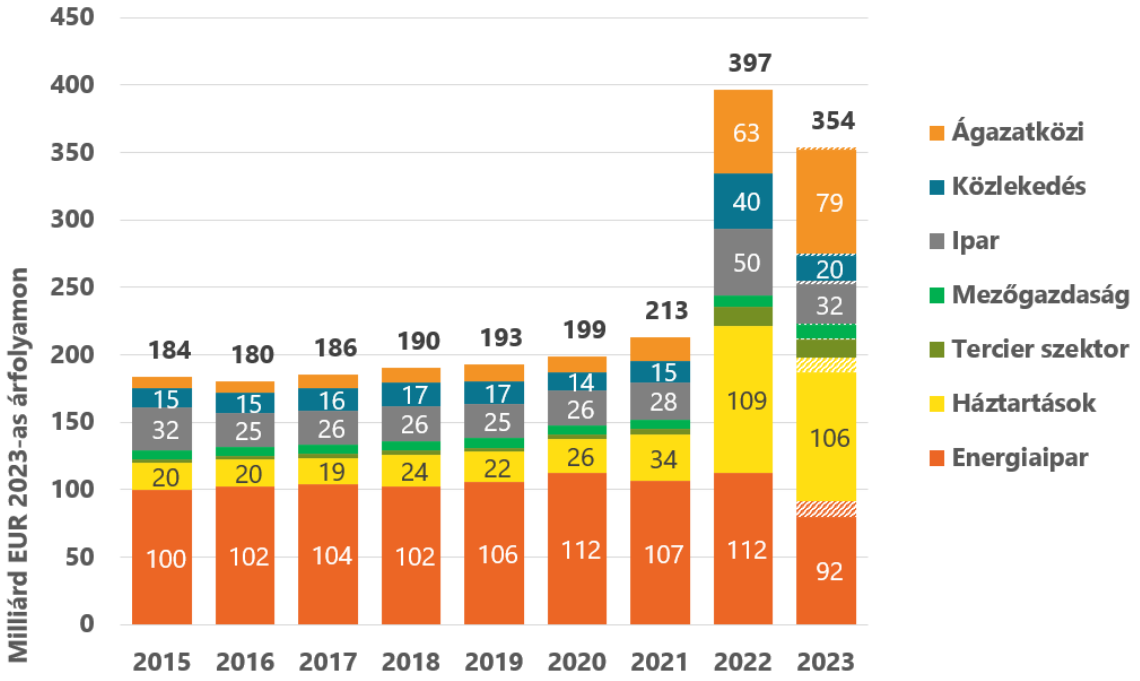
rendkívüli támogatás 2022-ben elérte a 33 milliárd EUR-t, de a villamos energiával és a gázzal ellentétben ezek a támogatások 2023-ban meredeken, 6 milliárd EUR-ra estek vissza, mivel csökkentek az olajárak a globális piacokon, és megszűntek az olajtermékekre irányuló rendkívüli támogatási intézkedések (pl. a közúti üzemanyagok héacsökkentése).

2.4. Támogatások gazdasági ágazatok szerint

Történelmileg az *energiaipar*([13]) volt a leginkább támogatott gazdasági ágazat: 2015 és 2020 között az összes energiatámogatás több mint feléből részesült (11. ábra). Ezt követte az *ipar*, a *háztartások* és a *közlekedés*.

2022-ben a *háztartásoknak* nyújtott energiatámogatások összege a 2021. évi 34 milliárd EUR-ról 2022-ben 109 milliárd EUR-ra emelkedett (+240 %). A *közlekedési* ágazatnak nyújtott támogatás 40 milliárd EUR-ra nőtt, míg az *ipar* esetében elérte az 50 milliárd EUR-t. Ezzel szemben az *energiaiparnak* nyújtott támogatások 5 %-kal, 112 milliárd EUR-ra emelkedtek, és az energiaipar teljes energiatámogatásból való részesedése 2022-ben a mintegy 50 %-ról 27 %-ra csökkent.

2023-ban a *háztartásoknak* nyújtott energiatámogatások stabilan 106 milliárd EUR-t tettek ki, míg a *közlekedésnek*, az *iparnak* és az *energiaiparnak* nyújtott energiatámogatások mind csökkentek, 20 milliárd EUR-ra, 32 milliárd EUR-ra, illetve 92 milliárd EUR-ra. A *tercier* szektor([14]) és a mezőgazdasági ágazat számára elkülönített összegek kisebbek voltak (14 milliárd EUR, illetve 11 milliárd EUR), és együttesen a 2023. évi teljes energiatámogatás mintegy 7 %-át tették ki.

11. ábra: Energiatámogatások gazdasági ágazatok szerint (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.

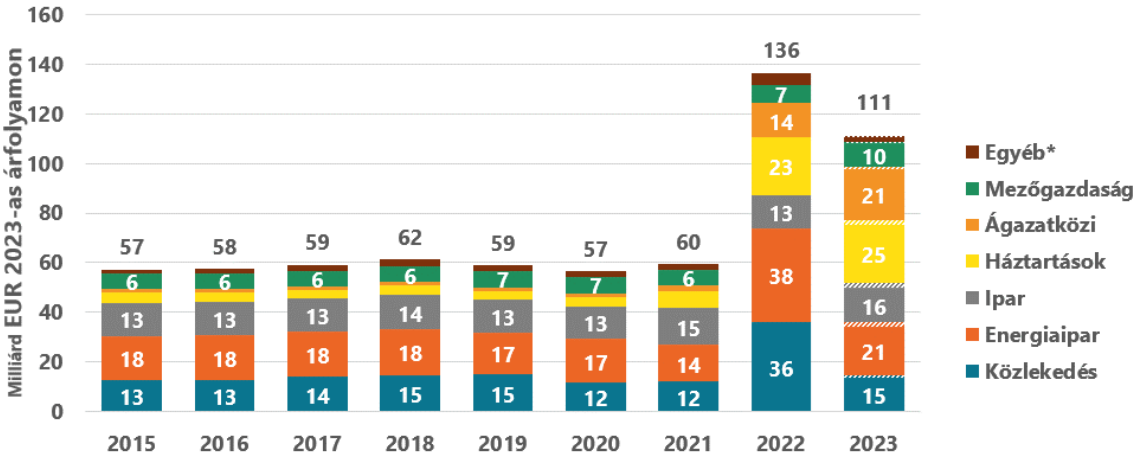
Ami a **fosszilis tüzelőanyagok támogatásának gazdasági ágazatok szerinti eloszlását** (12. ábra) illeti, a 2022. évi növekedést főként az energiaár-válság hatásainak

([13]) Ez a fogalom magában foglalja az energia kitermelését, átalakítását, a finomítást, az infrastruktúrát, a szállítást, az elosztást, a tárolást, a hulladékkezelést és a kiskereskedelmet. Ez röviden: az energiaipar.

([14]) A tercier szektor a közszolgáltatásokat és az üzleti ágazatokat foglalja magában.

ellensúlyozása érdekében az *energiaiparnak* (+23 milliárd EUR) és a *háztartásoknak* (+16 milliárd EUR) nyújtott támogatások jelentős növekedése okozza. A fosszilis tüzelőanyagok közvetlenül az *iparnak* tulajdonítható támogatása 2022-ben csökkent, bár ez átkerülhetett volna az „Összes energia” kategóriába, mivel számos ipari intézkedés ötvözte a villamos energia és a gáz támogatását.

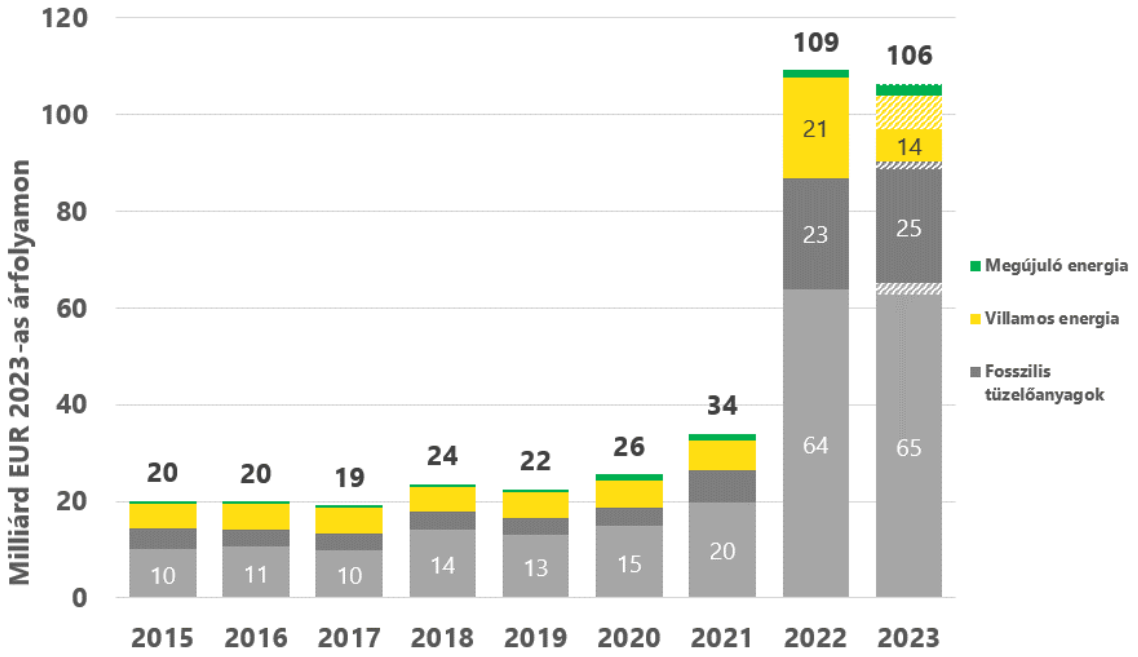
Érdemes megjegyezni, hogy 2023-ban két ágazat, a *közlekedési ágazat* és az *energiaipar* támogatásának szintje gyorsan visszatért a válság előtti korábbi szintre, ami rávilágít a kapcsolódó intézkedések ideiglenes jellegére. Ezzel szemben a *háztartásoknak* nyújtott és az *ágazatközi* támogatások korábbi értékükhöz képest 2023-ban is rendkívül fontosak maradtak, ami azt tükrözi, hogy az alacsonyabb nagykereskedelmi energiaárak késleltetve érvényesülnek a kiskereskedelmi számlákon, és ezért hosszabb ideig van szükség folyamatos támogatásra.

12. ábra: A fosszilis tüzelőanyagok támogatása gazdasági ágazatok szerint (2015–2023; milliárd EUR $_{2023}$-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, 2024. *Az egyéb kategória az építőipart, a szolgáltatásokat, az üzleti szférát, az állami szektort és a bányászati ágazatot foglalja magában. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.

A **háztartásoknak nyújtott energiatámogatások** elemzése azt mutatja, hogy a 2021–2023-as időszakban a háztartások energiatámogatásának 60 %-át az emelkedő energiaárak hatásának ellensúlyozására szánták, és közvetlenül az energiaválsághoz köthetők. Továbbá, amint az a 13. ábrán látható, e támogatás nagy része (65 milliárd EUR, azaz 61 % 2023-ban) nem irányult egyetlen konkrét energiaforrásra sem – az ábrán „Összes energia”-ként jelölve. 2023-ban 25 milliárd EUR-t (22 %) különítettek el fosszilis tüzelőanyagokra (főként földgázra), míg a villamos energia és a megújuló energiaforrások csak 13 milliárd EUR-t (12 %), illetve 2,4 milliárd EUR-t (2 %) kaptak. E tekintetben ezek a támogatások – noha a háztartásokat hatékonyan megvédték a hirtelen növekedéstől – csökkentették az energiapiacokról érkező árjelzéseket.

13. ábra: A háztartásoknak nyújtott energiatámogatások összetétele (milliárd EUR 2023-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

A háztartásoknak nyújtott támogatások megoszlásának oka azzal a ténnyel függ össze, hogy a háztartások energiatámogatásainak túlnyomó többsége az energiafogyasztást támogatta: 2022-ben 80 % (87 milliárd EUR) és 2023-ban 71 % (75 milliárd EUR). Ugyanakkor a háztartásokra vonatkozó (a villamosítást, a helyi megújulóenergia-termelést és -tárolást előnyben részesítő) energiahatékonysági intézkedésekre 2022-ben csak 21 milliárd EUR-t, 2023-ban pedig 29 milliárd EUR-t fordítottak.

2.5. Támogatások környezeti hatás szerint

Ez a jelentés az EU-ban nyújtott *energiatámogatások* első átfogó értékelését kívánja nyújtani környezeti hatásuk szempontjából. E célból az alábbi meghatározást fogadtuk el:

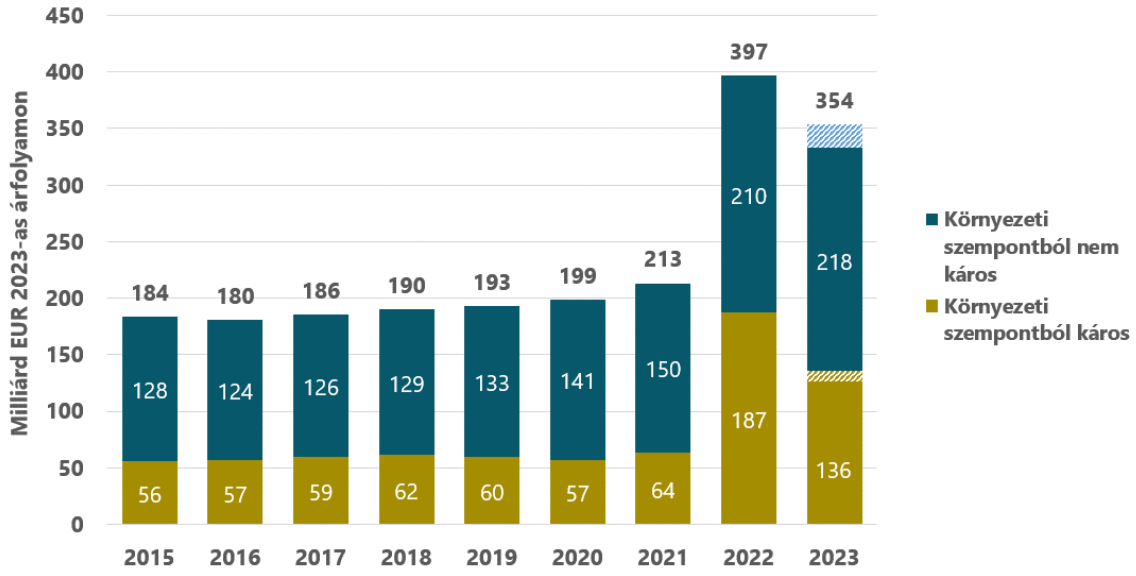
Az energiatámogatások akkor károsak a környezetre, ha az általuk előidézett ár- vagy költségcsökkentés fenntartja vagy növeli a jelentős negatív környezeti hatásokat okozó energiaforrások elérhetőségét vagy használatát.

A „*jelentős negatív környezeti hatások*” kifejezést az uniós taxonómiai rendelet ihlette, amely két éghajlat-politikai célkitűzésre – nevezetesen (1) az éghajlatváltozás mérséklésére és (2) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra –összpontosít. A taxonómiai rendeletben szereplő négy másik környezeti kritérium értékelése további munkát igényel e jelentés következő kiadásaiban.

Amint az a 14. ábrán látható, 2023-ban az energiatámogatások többsége, 218 milliárd EUR (azaz az összes támogatás 62 %-a) *környezeti szempontból nem károsnak* minősült, míg a *környezeti szempontból káros* támogatások összegét 136 milliárd EUR-ra becsülték (az összes támogatás 38 %-a). A *környezeti szempontból károsnak* tekintett energiatámogatások többnyire a fosszilis tüzelőanyagokhoz (74 %), azt követően pedig az

„összes energia” kategóriához (21 %)([15]), a hőenergiához (3 %) és a villamos energiához (2 %)([16]) kapcsolódtak.

Vannak olyan támogatások, amelyek a „fosszilis tüzelőanyagok támogatásának” és „környezeti szempontból nem károsnak” minősülnek – ezek jellemzően olyan intézkedésekhez kapcsolódnak, mint a szénerőművek bezárási költségeinek fedezése, a korábbi bányatelepek rehabilitációja vagy szociális intézkedések.

14 ábra: Energiatámogatások környezeti hatás szerint (milliárd EUR $_{2023}$-as árfolyamon)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024. NB: A 2023. évi becsléseket csíkozással jelöltük.

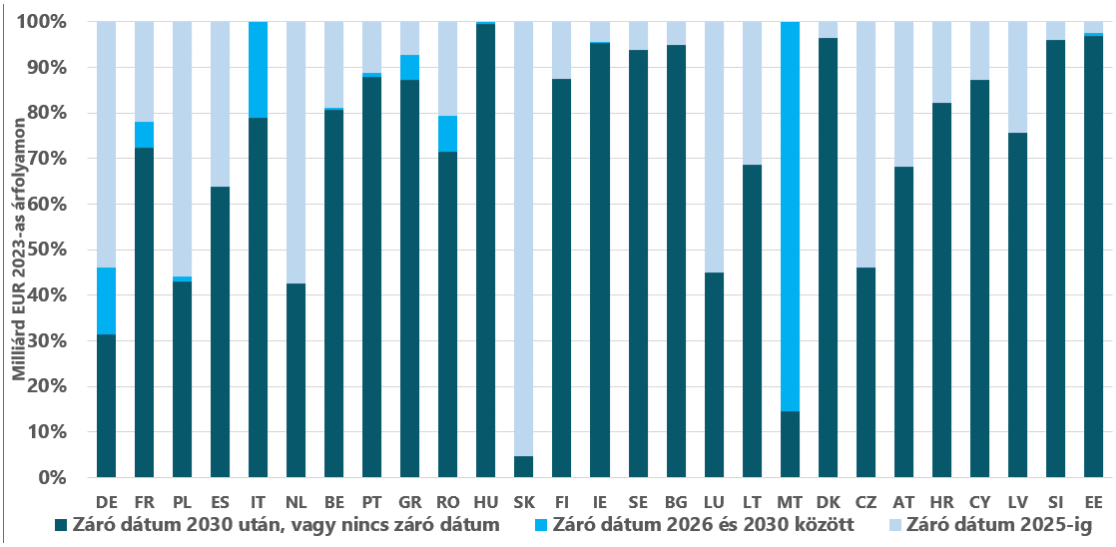
2.6. A fosszilis tüzelőanyagok támogatására vonatkozó nemzeti tervek

2023-ban a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások 43 %-ának (48 milliárd EUR) a tervezett végső határideje 2025 előtt volt, további 9 %-ának (10 milliárd EUR) pedig középtávon, azaz 2026 és 2030 között (15. ábra). A fosszilis tüzelőanyagok támogatásának fennmaradó 48 %-a (53 milliárd EUR) esetében vagy nincs még záró dátum, vagy pedig a záró dátumot 2030 utánra tették([17]).

([15]) Ha az energiatámogatások egyetlen konkrét energiahordozóra sem irányultak (vagyis az „összes energia” kategóriába tartoztak), a környezeti szempontból káros rész meghatározásához a fosszilis tüzelőanyagoknak az egyes tagállamok energiaszerkezetében képviselt, az Eurostat 2022. évi adatain alapuló, százalékban kifejezett súlyát használták fel.

([16]) A *villamosenergia*-támogatások túlnyomó többsége nem tekinthető károsnak. Ez alól kivételt képez az az eset, amikor a támogatás egyértelműen a fosszilis tüzelőanyagokból előállított villamos energiához kapcsolódik.

([17]) Az elemzés a 2023. évi nemzeti energia- és éghajlat-politikai eredményjelentés-tervezetek aktualizált VIII. és XV. mellékletén, valamint a nyilvánosan hozzáférhető frissítéseken vagy bejelentéseken alapul.

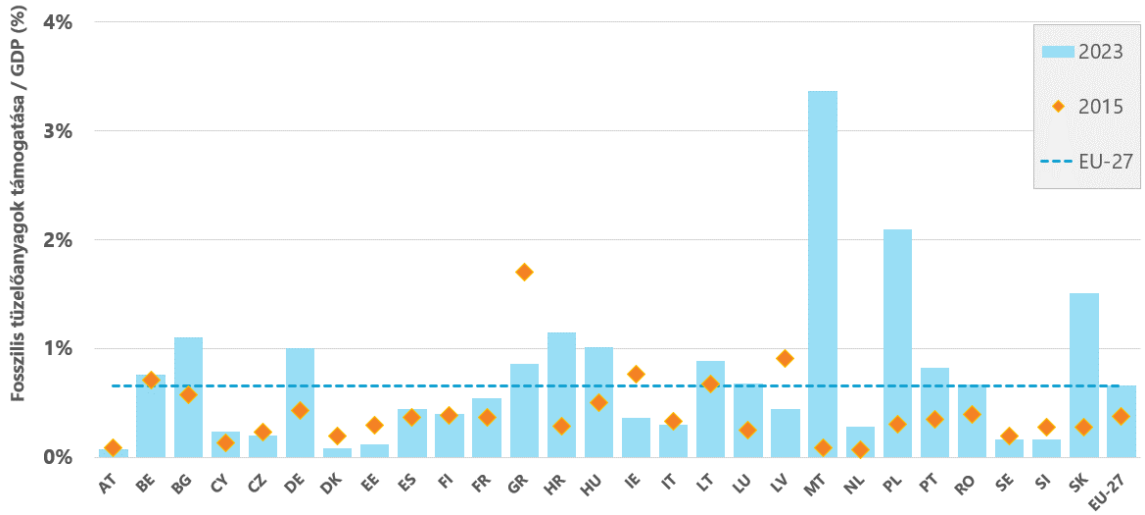

15. ábra: Fosszilistüzelőanyagok-támogatások megszüntetésük időpontja szerint, az összes fosszilistüzelőanyag-támogatás arányában (%, 2023)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

Számos tagállam nem határozza meg az energiatámogatási intézkedések megszüntetésének időpontját, különösen az adótörvényében, a pénzügyi törvényében vagy a nemzeti költségvetésében foglalt intézkedések esetében. Egyes intézkedések esetében meghatározzák a támogatás fenntartásának minimális időtartamát, de általában a jövőre bízzák annak eldöntését, hogy a támogatást a minimális időszakon túl is fenntartják-e. A megszüntetés időpontját gyakran a rövid távú válságintézkedések esetében jelentik be, nem pedig a hosszabb távú „strukturális" intézkedéseknél.

Szinte minden uniós tagállam el kíván távolodni a fosszilis tüzelőanyagoktól. Ez azonban számos tagállamban problémát jelenthet, különösen ott, ahol a fosszilis tüzelőanyagok támogatása a GDP-jükhöz képest viszonylag magas (16. ábra).

16. ábra: A fosszilis tüzelőanyagok támogatásának a GDP-hez viszonyított aránya (%, 2015 és 2023)

Forrás: Enerdata, Trinomics, 2024.

Az EU kollektív éghajlatvédelmi törekvéseivel való összhang érdekében a fosszilis tüzelőanyagok támogatását fokozatosan meg kell szüntetni, de ezt a szándékot csak Dánia ültette át konkrét jogszabályokba. Az e támogatások megszüntetésének időpontjáról

jelenleg rendelkezésre álló információk alapján nyilvánvaló, hogy az EU nem halad jó úton a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának az éghajlatvédelmi törekvéseivel összhangban történő fokozatos megszüntetése felé. Feltételezve, hogy a megszüntetés időpontjának hiánya azt jelenti, hogy a támogatás továbbra is érvényben marad, egyre nagyobb az EU éghajlatvédelmi törekvéseivel való összeegyeztethetetlenség kockázata, amely idővel tovább növekszik, ahogy 2050-hez közeledünk. A fosszilis tüzelőanyagok támogatásának megszüntetése melletti elkötelezettséghez elengedhetetlen, hogy a tagállamok nagyobb erőfeszítéseket tegyenek és nagyobb átláthatóságot biztosítsanak.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A közelmúltbeli energiaválság határozott szakpolitikai kezdeményezéseket tett szükségessé az Európai Unióban az energiaválság társadalmi és gazdasági hatásának enyhítése érdekében. Ezek az energiaválság kezelésére hozott rendkívüli intézkedések nagymértékben befolyásolták az energiatámogatások tendenciáit, átmenetileg megfordítva a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának közelmúltbeli csökkenő tendenciáját, miközben az alacsonyabb költségek és a magasabb energiaárak a megújuló energiaforrások támogatásának jelentős csökkenését eredményezték, mivel versenyképesebbé váltak. Az energiaárak közelmúltbeli emelkedése hatással volt a támogatások nyújtásához használt intézkedéstípusokra, a támogatott technológiákra és a támogatások által megcélzott ágazatokra is, ami 2022 óta a háztartási és ágazatközi támogatások jelentős növekedéséhez vezetett.

Fontos megjegyezni, hogy az árjelzések gyengülése és az energiafelhasználás helytelen ösztönzése ellenére a megnövekedett energiatámogatások nem vezettek abszolút értelemben az energiafogyasztás növekedéséhez. Az EU a 2022 augusztusa és 2024 májusa közötti időszakban 18 %-kal csökkentette a gázkeresletet, ami mintegy 138 milliárd köbméter gázmegtakarítást eredményezett ([18]). Ez a megtakarítás, amely hozzájárult az ellátási hiányok elkerüléséhez és az ellátás biztonságának garantálásához, a tagállamok, a vállalkozások és a polgárok uniós szintű fellépéssel([19]) összehangolt erőfeszítéseinek együttes eredménye. Mindazonáltal, ahogy a jelentésből kiderül, az importált fosszilis energiaforrások támogatása továbbra is súlyos terhet ró az európai gazdaságokra, és torzítja az energiafelhasználás ösztönzőit, gyakran környezeti szempontból káros módon.

A fosszilis tüzelőanyagok támogatásának csökkentése, reformja vagy megszüntetése az új Bizottság egyik prioritása. A Jørgensen biztosnak címzett megbízólevél([20]) kifejezetten megemlítette, hogy az Európa függőségeinek csökkentésére irányuló munka részeként létre kell hozni egy keretet a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának további csökkentésére és fokozatos megszüntetésére. Ennek a keretnek az Európai Bizottság és a tagállamok közös erőfeszítésének részét kell képeznie, és arra kell irányulnia, hogy csökkenjen Európa függősége a fosszilis tüzelőanyagok importjától és a kontinens ne szoruljon az energiafelhasználóknak az ingadozó árakkal szembeni védelmét célzó költséges állami beavatkozásokra, és ily módon elő lehessen segíteni a tiszta és versenyképes európai gazdaságra való átállást.

([18]) Összevetve a 2022. augusztus és 2024. május közötti időszak gázfogyasztását az 5 éves átlaggal. [Forrás: „Eurostat (nrg_cb_gasm)"].

([19]) Mint például a koordinált gázkereslet-csökkentési intézkedések.

([20]) Hiv.: Megbízólevél Dan Jørgensen, az energiaügyért és lakhatásért felelős biztos részére.

Az energiatámogatások 2022-es megugrása azt a rövid távú prioritást tükrözte, hogy az uniós fogyasztókat meg kell védeni az energiaszámla-sokktól. Most fontos, hogy a fosszilis tüzelőanyagokat és az energiakeresletet támogató ideiglenes intézkedéseket ne hosszabbítsák meg, mert ez hosszú távú negatív hatásokkal járhat, mivel csökkentheti az energiahatékonysági és a megújuló energiaforrásokra irányuló beruházások piaci ösztönzőit, és tovább erősítheti a háztartások és az energiaigényes ágazatok fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségét. Emellett az energiahatékonysági beruházások folyamatosan növekvő uniós szintű támogatása kulcsfontosságú lesz a 2030-ra vonatkozó energiahatékonysági célkitűzésünk eléréséhez, és végső soron növelni fogja energiabiztonságunkat, továbbá csökkenteni az importált fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségünket.

Az EU határozottan megkezdte az energetikai átállást annak érdekében, hogy 2050-re klímasemlegessé váljon. Az európai jogszabályok értelmében megállapodás született a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának fokozatos megszüntetéséről. Ha a közpénzeket az átállással ellentétes ösztönzőkre költik, az lassítja és költségesebbé teszi az átállást. Az energiamegtakarítás és a fosszilis tüzelőanyagoktól való függés csökkentése a lakossági, az energia-, a közlekedési és az ipari ágazatban számos módon segítheti az EU-t, például segíthet: i. csökkenteni a fosszilis tüzelőanyagok behozatalát; ii. felgyorsítani a tiszta energiára való átállást; és iii. javítani az EU energiaellátásának biztonságát. Az energetikai átállásnak ezért a fosszilis tüzelőanyagokhoz nyújtott támogatások csökkentését kell eredményeznie, továbbá a támogatások jelentős átirányítását a megújuló energiaforrásokra és az energiahatékonyságra.

Bár a globális és az európai energiapiacok helyzete 2022 óta jelentősen javult, az energiaárak (a földgázé) továbbra is jelentősen magasabbak, mint korábban, és negatív hatással vannak mind az európai ipari versenyképességre, mind a háztartások energiaköltségeire. Ez egy újabb ok arra, hogy a fosszilistüzelőanyag-technológiákat fenntarthatóbb megoldásokkal váltsuk fel, és középtávon jelentősen csökkentsük a fosszilis tüzelőanyagok felhasználását (és támogatását). Az energia megfizethetőségével kapcsolatos szakpolitikai megfontolások indokolttá tehetik a háztartások és az ipar támogatását célzó ideiglenes intézkedéseket. Az energetikai átállás azonban csak akkor lesz sikeres, ha gyors ütemben terjednek el az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és megújulóenergia-technológiák és nő az energiahatékonyság; ezért alapvető fontosságú, hogy a támogatást egyre inkább átirányítsuk a környezeti szempontból káros fosszilistüzelőanyag-támogatásoktól.

Amint azt már a Bizottság a nemzeti energia- és klímatervek tervezetének értékelésében(21) jelezte, valamennyi tagállamnak ki kell fejtenie, hogy miként tervezi a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának fokozatos megszüntetését, egyértelmű és hiteles ütemtervet kell meghatároznia a támogatások gyors megszüntetésére, és egyúttal a kiszolgáltatott háztartások védelméhez és a versenyképesség megőrzéséhez szükséges kiegészítő intézkedéseket kell elfogadnia.

([21]) COM(2023) 796 final.